

Dopdolu bir içerikle
yeni sayımız!

BU SAYIDA:

Klasik Koşullanma

Dr. Sezen Kışlal

Bölümden Haberler!

Ödüller ve Başarılar

Yayınlar

Tezler

Bunları Biliyor Muydunuz?

Dört Cevapta Doktora Tezim

Mezunlar: Kim, Nerede?

1

2

3

3

3

4

5

6

Klasik Koşullanma

Bölümümüz ek görevli öğretim üyelerinden **Dr. Sezen Kışlal** hocamız, doktora sırasında ve sonrasında hayvan davranışlarıyla ilgili yaptığı çalışmalarını bizimle paylaştı.

Bu bültende bana yer verdiğiniz için teşekkür ederim. ODTÜ'deki kariyerimin başlangıcında değerli hocalarımdan, asistanlarımdan ve öğrencilerimden, idari ve teknik personelden aldığım enerji ve içtenlik için minnettar olduğumu belirtmek isterim. Üniversite-

deki son yılımda Japonya'daki National Institute of Genetics'de davranış sinir bilimi alanında yapılan çalışmalara katılmış olmam kariyerimi bu alan üzerine inşa etmemde önemli bir rol oynadı. Davranış sinir biliminin özellikle disiplinlerarası olması ve mekanizmasının psikoloji ve biyolojiye dayanması beni çok heyecanlandırdı ve Pennsylvania State Üniversitesi'nde bir öğrenme türü olan klasik koşullanma üzerine doktora çalışmaları yapmaya başlayarak bu alanda ilerleme fırsatı buldum. Klasik koşullanma deyince hepimizin aklına 20. yüzyılın başlarında Rus fizyolog Ivan Pavlov'un köpeklerle yaptığı araştırmalar gelir. Deneyin başlangıcında köpeğe zil sesi çalındığında köpeğin hiçbir tepki vermediği (çünkü zil nötr uyarıcıdır), ancak et verildiğinde doğal olarak salya salgıladığı gözlemlenir. Daha sonra zil sesi, koşulsuz uyarıcı olan et ile tekrarlı sunumlar halinde eşleştirilerek köpeğe sunulur. Daha önce salya salgılama üzerinde hiçbir etkisi olmayan zil sesi, tek başına sunulduğunda artık salya salgılanmasına yani koşullu tepkiye neden olur. Klasik koşullanmanın farklı tipte örnekleri vardır: Bunlardan biri de koşullu tat itimesidir (conditioned taste aversion). Koşullu tat itimesinin hikayesi 1954 yılında John Garcia ile başlamıştır. O yıllarda Amerikan hükümeti Japonya'ya atılan atom bombasından sonra radyasyonun insanlar üzerindeki etkisini incelemek için birçok projeye destek olmaktaydı. Garcia aslında o zamanlar radyasyonun etkilerini incelemek üzere sıçanlarla doktora sonrası araştırmalar yapmaktaydı.

Garcia'nın çalışmalarında sıçanlar kendi kafeslerinde cam şişelerden su içerirken, test sırasında plastik şişelerden su içiyorlardı ve aynı zamanda radyasyona maruz kalıyorlardı. Garcia bir müddet sonra sıçanların kendi kafeslerinde normal miktarda su içtiklerini ancak test sırasında plastik şişelerden su içmediklerini gözlemledi. Bunun sebebi olarak radyasyonun plastik şişelerdeki suyun tadı ile eşleşip sıçanlarda koşullu tepkiye (su alımının azalması) yol açtığını varsaydı ve koşullu tat itimesi ilk olarak bu şekilde gözlemlenmiş oldu. Bu makaleyi okuduğumda ilk aklıma gelen, sıçanların plastik şişedeki suyun tadına değil de, plastik şişenin şekline mi koşullandığı sorusuydu. Diğer bir deyişle; ya bu sıçanlar cam ve plastik şişeler arasındaki farkı ayırt edebiliyorlarsa ve radyasyon aslında plastik şişenin şekli ile eşleşip koşullu çevre itimesine (conditioned context aversion) yol açıyorsa? Koşullu çevre itimesi ile ilgili yaptığım deneylerde ilk olarak bu soruların cevabını aradım ve Garcia'nın yaptığı bu çalışmayı fareler üzerinde dedim. Sonuç olarak, farelerin gerçekten de suyun tadına değil, su şişesinin şekline yani aslında koşullu çevre itimesi tepkisini verdiklerini ispatladım ve bu çalışmalarım Learning&Behavior dergisinde yayınlandı. Tabi ki 1950 yıllarındaki aynı materyalleri ve aynı deney koşullarını günümüzde yüzde yüz sağlamamız mümkün değil ancak belki de Garcia'nın yaptığı bu çalışmada oluşan koşullu çevre itimesi, koşullu tat itimesi buluşuna neden oldu. Bu deney doktora deneylerimin temelini oluşturdu ve doktora boyunca koşullu tat ve çevre itimesi, seçici bağsal öğrenme gibi konularda ilerlememe neden oldu. Doktora bitiminde davranışlarla beyin mekanizmasının etkileşimini daha detaylı incelemek için Stanford Üniversitesi Tıp Fakültesi Sinir Cerrahisi Bölümünde doktora sonrası araştırmalarıma devam ettim. Buradaki çalışmalarım felç üzerine yoğunlaşsa da farklı klasik koşullanma çalışmalarına da devam etme fırsatı buldum. Şu an ODTÜ'de hayvan davranışı ve sinir bilimi araştırmalarıma devam edecek olmaktan ve bilgi birikimimi değerli öğrencilerime aktaracak olmaktan büyük mutluluk duyuyorum.

Dr. Sezen Kışlal

Bölümden Haberler!

Bölüm Başkan Yardımcımız değişti!

Bölümümüz hocalarından Dr. Öğr. Üyesi Banu Cingöz Ulu bir süredir devam ettirdiği Bölüm Başkan Yardımcılığı görevinden ayrılmış, yerine Doç. Dr. Deniz Canel Çınarbaş hocamız göreve başlamıştır. Banu hocamıza verdiği destek için teşekkür ediyor, Deniz hocamızı tebrik ediyoruz.

Lisansüstü programlarımıza yeni bir anabilim dalı eklendi!

Trafik ve Ulaşım Psikolojisi Anabilim Dalımız Yüksek Öğretim Kurumu tarafından onaylanmış bulunmaktadır.

Geçtiğimiz Kasım ayında aramızdan ayrılan öğrencimiz İrem Kütük adına düzenlenen anıt yarışmasının sonucu belli oldu!

Yarışmada Eren Güney ve Dilara Güney tarafından tasarlanan proje birinci oldu. İrem adına yapılacak anıtın, Sosyal Bilimler Binası ana girişinin sol tarafında yer alan, içinde mahlep ağaçlarının da yer aldığı yeşil alana yapılması bekleniyor.

11. ODTÜ Psikoloji Günleri Gerçekleşti!

Bu sene 11.'si düzenlenen "Kayıp ve Yas" temalı ODTÜ Psikoloji Günleri, ODTÜ Psikoloji Topluluğu'nun önderliğinde 9-10 Mart tarihleri arasında gerçekleştirildi.

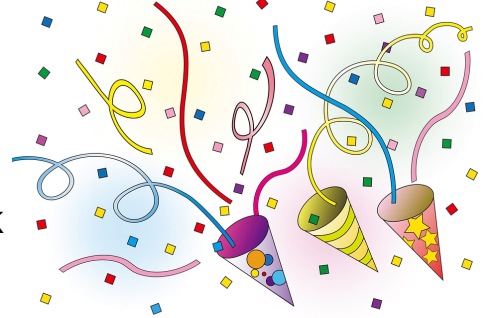
Kaza ve Davranış Modelleri, Teorileri ve Uygulamaları dersinde poster sunumları yapıldı!

Prof. Dr. Türker Özkan tarafından verilen PSY571 "Accident and Behavioral Models, Theories, and Its Implications" dersi kapsamında yapılan kaza analizleri 17 Ocak 2019'da KKM Küçük Fuaye'de poster olarak sunuldu.

Ödüller ve Başarılar

- * Bölümümüz öğretim üyelerinden Doç. Dr. Mine Mısırlısoy, üniversitemizin Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Komisyon Üyeliğine seçilmiştir. Hocamızı gönülden tebrik ediyoruz.
- * Bölümümüz öğretim üyelerinden Doç. Dr. Emre Selçuk, Engelsiz ODTÜ Birimi Yöneticiliğine atanmıştır. Hocamızı gönülden kutluyoruz.
- * Bölümümüz doktora öğrencisi ve araştırma görevlilerinden Sami Çoksan'ın yürütücülüğünü üstlendiği "Özdeşimin İç Grup Yanlılığı Üzerindeki Etkisinde İç Grup Normu ve Formasyonunun Düzenleyici Rolü" başlıklı proje, TÜBİTAK 1002 Hızlı Destek Programı kapsamında desteklenmiştir. Kendisini tebrik ediyor, başarılarının devamını diliyoruz.
- * Bölümümüz doktora öğrencisi ve araştırma görevlilerinden Bülent Aykutoğlu, "Romantik İlişkilerde Kıskançlık, Temel İhtiyaç Doyumu ve İyi Olma Hali" başlıklı projesi ile TÜBİTAK 2214-A Yurtdışı Doktora Sonrası Araştırma Bursu'nu almaya hak kazanmıştır. Burs kapsamında Mart-Kasım 2019 arasında University of Houston'da misafir araştırmacı olarak çalışmalarına devam edecektir. Kendisini tebrik ediyor, başarılarının devamını diliyoruz.

Yayınlar

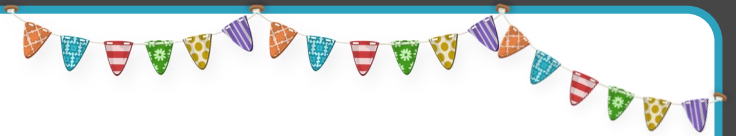
- * Açıkgöz, Y., & Toker, Y. (2019). Integrating occupational complexity levels to interest assessments in social and enterprising areas: Development of the Vertical Social Interest Scale. Journal of Career Assessment, 27(1), 61-77. doi: 10.1177/1069072717748633
- * Karancı, A. N., Aras, A., Kumpasoğlu, B., Can, D., Cakir, E., Karaaslan, C., Semerci, M., & Tuzun, D. (2019). Living with schizophrenia: Perspectives of Turkish people with schizophrenia from two patients' associations on how the illness affects their lives. International Journal of Social Psychiatry, DOI: 10.1177/0020764018820879.
- * Okay, D., & Karancı, A. N. (2019). Voice of the indirect victims: Qualitative analysis of the impact of terrorism on Turkish young adults. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma. https://doi.org/10.1080/10926771.2019.1572402
- * Toker, Y., & Gültaş, M. (2019). STEM Interest Complexity Inventory Sort Form with IRT and DIF applications. Journal of Career Assessment, 27(1), 78-96. doi: 10.1177/1069072717748645

Bir önceki sayıya yetişemeyenler:

- * Şengül-İnal, G., & Sümer, N. (2018). Duyusal işleme hassasiyeti: Kuramsal çerçeve ve derleme çalışması. Türk Psikoloji Yazıları, 21(42), 38-54.

Tezler

- * Dr. Öğr. Üyesi Başak Şahin-Acar danışmanlığındaki ve Prof. Dr. Nebi Sümer eş-danışmanlığındaki İlker Dalğar "A Social Relational Approach to Shame" başlıklı doktora tezini,
 - * Doç. Dr. Deniz Canel Çınarbaş danışmanlığındaki Kutay Saçak "Turkish Version of Perceived Devaluation-Discrimination Scale: An Adaptation Study" başlıklı yüksek lisans tezini,
 - * Dr. Öğr. Üyesi Banu Cingöz Ulu danışmanlığındaki Cansu Yumuşak "Social Representations of Sex Work and Workers among Socialist Women" başlıklı yüksek lisans tezini,
- başarıyla sunmuşlardır. Kendilerini ve danışmanlarını tebrik ediyoruz.

Bunları Biliyor Muydunuz?

Prof. Dr. Reyhan Bilgiç Hocamızın bizimle paylaşmış olduğu, yakın zamanda yayımlanmış bazı araştırmaların bulguları şöyle:

Beklenti deyip geçmeyin:

Beklentilerimiz ve başkalarının beklentisi bizleri gerçekten etkiler mi? Genel psikolojide bu etkinin orta düzeyde olduğu varsayılmıştır. Ancak bahsedilen bu olumlu beklentinin örgütler için önemli etkisi olduğu birçok çalışma ile dile getirilmiş ve özellikle yapılan bir meta analiz çalışmasında bu etkinin oldukça yüksek olduğu bulunmuştur. Bu etki Pygmalion etkisi olarak da bilinir (karşımızdakinden olumlu performans beklentisi o kişinin olumlu performans sergilemesini sağlar). Bununla ilgili olan bir de Galatea etkisi bulunmaktadır. Galatea etkisi çalışanın kendinden olumlu davranış beklemesidir. Olumlu davranış beklemesi sonucu, çalışanda olumluya dönüşen davranıştır. Bunlar bilinen etkiler; ancak daha az bilinen ve grup seviyesinde olan bir Golem etkisi vardır ki bu çok karmaşık bir etkidir. Golem etkisi, olumsuz beklentilerin beklenen kişi tarafından gerçekleştirilmesidir. Grup düzeyindeki gizil çalışan teorisine göre, grup üyelerinin işle ilgili sinik tutumları prototipik grup davranışını tetikliyor ve doğal olarak grup düzeyi Golem etkisi doğarak grup davranışı olumsuzla yöneliyor.

IT ağırlıklı çalışanlar duygu durumunuza dikkat?

Pozitif duygulanımın başkaları tarafından değerlendirilmiş yaratıcılığı artırdığını, yaratıcılık gerektiren işlerin de pozitif duygu durumu artırdığını biliyor muydunuz? 2014'te yayımlanan bir çalışmaya göre, özellikle duygu durumunu zenginleştirebilen ve duygu düzenlemesi yapabilen insanlarda bu etki daha da fazlalaşmaktadır. İlave olarak, bilgi işlem süreçleri gerektiren işlerde bilgiyi işleme işi fazlalaştıkça duygu düzenleme yeteneği olmayan kişilerde olumlu duygu durum azalmaktadır. Olumluluk yaratıcılıkla paralel gittiğine göre, bilgi işlem türü iş yapanların mümkün olduğu kadar duygu düzenleme becerisi kazanması iyi olur. Ayrıca, yaratıcılık gerektiren işlerde de duygu düzenleme yapamayanların duygu durumları olumlu bir hal almaktadır. Duygusal zekası düşük olanlar, yaratıcılık gerektiren işlerde daha olumlu hale geliyorlar. Buradan şunu çıkartabiliriz: Duygu durumunuzu olumlu hale getirebilirseniz yaratıcılığınız artar. Yaratıcılık gerektiren işler ise sizin duygu durumunuzu olumlu hale getirir.

Mutluluğun hesabını yapabilir misin Abidin?

Mutlulukla verimlilik arasında ilişki var mıdır? Yapılan çalışanlar performansla iş doyumunu arasında olumlu ilişki olduğunu göstermektedir. İşlerinde mutlu olan çalışanların genellikle performansları da yüksek olmaktadır. Tabii ilişki iki yönlü de olabilir. Ancak yapılan meta analiz çalışmaları genellikle ilişki yönünün işte mutluktan performansa doğru olduğunu göstermektedir. Ayrıca özsaygısı yüksek olan insanların performansları da yüksek olmaktadır. Bunu parasal değere aktarırsak diyelim ki bir çalışan ayda 4000 TL kazanıyor. Bu çalışanın işletmeye olan parasal katkısı aylık kaba bir hesaplama 400 TL civarındadır. Çalışanı mutlu etmek para dışında başka yollarla da mümkün olduğuna göre, işletmeler mutlu çalışandan hep kazanır, bunu unutmamak gerekir. Çok mutsuz olanla mutlu olanın kazanç açısından farkı ise 4000 TL yani 4000 TL aylık zarar demektir. Bir işletmede birden fazla kişi çalıştığına göre zarar ve kar hesaplarını artık siz düşünün.

Analiz Şart

İşletme ve kurumlarda her yapılan etkinliğin iş analizine dayandığını veya dayanması gerektiğini biliyor musunuz? İş analizi olmadan eleman temini ve alımı, performans değerlendirme, eğitim ihtiyaçlarını belirleme, hatta ve hatta işin yeniden düzenlenmesinin yapılamayacağını, iş analizi ile iş tanımları kavramlarının aynı olmadığını, hatta iş tanımının iş analizi sonucu ortaya çıktığını biliyor muydunuz?

Bekar deyip geçmeyin onlar da iş-aile çatışmasını yoğun yaşıyor:

Yaptığımız bir tez çalışmasına göre, bekar olan kişilerin evli olanlara göre daha çok iş-aile çatışması yaşadığını biliyor muydunuz? (Üzümcüoğlu, 2013)

Dört Cevapta Doktora Tezim

Ad Soyad: Dr. İlker Dalğar

Başlık: Utanca Sosyal İlişkisel Bir Yaklaşım

Konu Neydi? Tezimde farklı sosyal ilişki biçimlerinde kuralları ihlal eden kişilerin utanç duygusunu nasıl deneyimlendiğini ve bu ihlallerin nasıl sonuçlandığını inceledik. Utanç geleneksel olarak kaçınma, sosyal izolasyon ve ilişkiden uzaklaşma motivasyonları ile ilişkilendirilmiştir. Bu tezde söz konusu bağlantıyı farklı ilişki biçimlerinde (örneğin; komünal paylaşım, otorite sıralaması, eşitlikçi eşleme, piyasa değeri) yeniden değerlendirdik.

Nasıl Çalışıldı? Dört farklı çalışmada niteliksel ve deneysel yöntemler kullandık ve 668 katılımcı ile çalıştık. Katılımcılarımızın büyük çoğunluğunu Türkiye'nin farklı üniversitelerinden öğrenciler oluştursa da ABD'de yaşayan ve öğrenci olmayan bir örnekleme çalışma fırsatımız da oldu.

Ne Bulundu? Sonuçlar katılımcıların kendi günlük ilişkilerini bizim önerdiğimiz şekilde dört farklı kategoride sınıflandırabildiğini ve her ilişki biçimi için farklı ahlaki kural ihlallerinin utanca yol açtığını ayırt edebildiğini göstermiştir. Ayrıca, algılanan utanç ve olumsuz hissetme seviyeleri en yüksek komünal paylaşımın ya da hiyerarşinin belirlediği ilişkilerde bulunmuştur. Katılımcılar komünal paylaşımın belirlediği bir ilişkide ise ya da hiyerarşik bir ilişkide üst statüde ise yaptıkları ihlalden sonra ilişki kurdukları kişiye normalden daha fazla yaklaşma motivasyonu gösterirken hiyerarşide ast statüde ise daha fazla kaçınma motivasyonu göstermiştir.

Neden Önemli? Bu bulgular utanç duygusunun doğasını anlamak için sosyal ilişki bağlamının ve ilişkili ahlaki kuralların dikkate alınması gerektiğini göstermiştir.

MEZUNLARIMIZ: Kim, Nerede?

Sibel SÖNMEZ

- ◇ **Mezuniyet Yılı:** 1999
- ◇ **Yüksek Lisans:** Ufuk Üniversitesi, İnsan Kaynakları Yönetimi
- ◇ **Çalıştığı Kurum:** Kibele Akademi (Kurucu)
- ◇ **İlgi/Çalışma Alanları:** Yoga, Somatik ve Hareket Terapileri
- ◇ **Bulunduğu Şehir:** Ankara
- ◇ **İletişim Bilgileri:**
 - ◇ **E-posta:** sibel@kibeleakademi.com
 - ◇ **Telefon:** 03122353033

Psikoloji Öğrencilerine Tavsiyesi

Mezuniyet sonrası tek düşündüğüm şey, düzenli ve kariyeri iyi bir işimin olması gerektiği. Oysa ben dans eden ve dans etmeyi çok seven biriydim. Psikolojiyi çok isteyerek okumuş olsam da içinde hareketin olmadığı bir çalışma düzeni beni hiç memnun etmiyordu. Yaklaşık 16 yıl boyunca farklı kurumlarda hem mesleğimi icra etme hem de insan kaynakları yöneticiliği yapma fırsatı buldum. Ancak dans ve yoga hayatımın ayrılmaz parçası oldu. En sonunda cesaret göstererek kendi merkezimi açtım. Şu anda hareket alanında çalışıyorum. Bedenimiz zihnimizin bir sonucu. Nasıl durduğumuz, nasıl konuştuğumuz, duygularımız hepsi bedende ifade ediliyor aslında. Bu nedenle acılarımız ve travmalarımız da bedende kayıtlı. Bu nedenle bedene dokunmanın da derinleşmek ve sorunlardan özgürleşmek için bir yöntem olduğuna inanıyorum. Psikoloji öğrencilerine en büyük tavsiyem, eğer yatkınlıkları var ise Hareket Terapisi alanıyla da ilgilenmeleri. Bize standart olarak sunulan yolları kabul etmeden önce kendilerini keşfetmeleri gerek. Hayatı yaşama ve anlama biçimlerini iyice anlamaları gerek. Bir terapist olacaklarsa, hangi terapi tekniğinin kendilerine uygun olduğunu bulmaları gerek. Ve bence mutlaka yoga, dans veya meditasyon gibi alternatif teknikleri deneyerek, bedenin işleyişine dair farklı yaklaşımları anlamaları gerek. Çünkü bu onların ileride yol gösterecekleri insanlara yaklaşım şeklini çok etkileyen bir şey. Çünkü Türkiye’de sığ kalmış Hareket ve Somatik Psikoloji alanı, yeni neslin daha çok ilgilenmesiyle biraz daha yaygınlaşabilir.